

תלמידים מסייעים לעמותת רעים

צ'יב¹
דצמבר 2013

תוכן העניינים

עמוד	נושא	סעיף
2	.....רקע	1
2	.....אנחנו כחברה	2
2	.....עיריית הוד השרון	3
3	.....משרד החינוך	4
4	.....רשת הערך - סביבת הפעילות של בני הנוער	5
6	.....תכנית תעודת הבגרות החברתית	6

---

¹ חיים (צ'יב) שפירא, מחבר הספר **תבונה ורגישות בניהול** - www.winwinwin.co, הוא יועץ ארגוני ומאמן אישי בתחומי הניהול, אשר מלווה את **עמותת רעים**, בהתנדבות, מזה שנים אחדות במגוון תפקידים, כולל אריזה והובלת מזון. צ'יב משמש בתפקיד יועץ ומלווה של מחלקת משאבי קהילה והתנדבות בעיריית הוד השרון, (מטעם פתרונות Win³ - www.win3solutions.com) בנושאי המעורבות החברתית בקהילה בכלל ובנושאי תעודת הבגרות החברתית בפרט.

1. רקע

לא נגזים אם נאמר כי **עמותת רעים** מצליחה לפעול במתכונתה הנוכחית, לא מעט, בזכות עשרות התלמידים התורמים מזמנם ומגיעים אל מחסן העמותה כדי לסייע באריזת סלי מזון ובחלוקתם ברחבי העיר למשפחות נזקקות. התנדבות מסוג זה, המתבצעת מעומק הלב עם חיוך על השפתיים, היא דוגמה קלאסית למעורבות מדהימה בחיי הקהילה. ההתנדבות בעמותת רעים היא פרי יוזמה פרטית של קבוצה מצומצמת, איכותית ואכפתית של אנשים, אשר סחפה במהלך השנים, מאות מתנדבים לשרותיה. כול המתנדבים ובכלל זה יו"ר העמותה וכל בעלי התפקידים האחרים כמו הגזבר, הנהגים וכדומה, אינם מקבלים שכר או גמול כספי אחר - גם לא החזר הוצאות. הפעילות הזו חושפת את מגוון פניה הרבים של העיר קהילה ירוקה שלנו - המתנדבים, התורמים והנזקקים. פעילות ההתנדבות בעמותת רעים, מפגישה ילדים צעירים, בני נוער ומבוגרים מכל רבדי החברה בהוד השרון. המפגש מתבטא במימוש תהליך של אספקת שירות חיוני למען משפחות אשר נקלעו לקשיים כלכליים ומתקשים לצאת ממנו בכוחות עצמם.

2. אנחנו כחברה

אחד ממאפייני **החוסן** של חברה מתבטא בהתנהגות בני האדם האחד כלפי האחר. ההתנהגות האנושית, על גווניה השונים מייצגת את **התרבות** שלנו כבני אנוש. התרבות מתבטאת, בין השאר ביחס לחלש ולשונה. מידת המעורבות החברתית בקהילה מבטאת, למעשה, את חוסנה ועוצמתה של הקהילה. מידת המעורבות החברתית מהווה גם מדד של **איכות החיים** ובאמצעותו מעריכים את מדד **האושר**.

3. עיריית הוד השרון

העיר הוד השרון חרטה על דגלה, כתפיסה וכדרך חיים, שני עקרונות מרכזיים המתחברים זה לזה:

 עיר קהילה ירוקה; כול אחד יכול;

עקרונות אלה מעודדים יצירת במות התנסות חינוכית וקהילתית המאפשרות לכל אדם להכיר את הייחודיות שלו יחד עם אזורי החוזק והצמיחה האישיים, לזכות במגוון חוויות הצלחה במהלך החיים, לתרום ולהרגיש שייך, שווה ובעל ערך.

עיריית הוד השרון מסרה את מבנה העמותה ברחוב השיקמים 37 לשימושי העמותה, ומכסה את תשלומי החשמל, המים, הארנונה והתחזוקה השוטפת של המבנה בנוסף לסיוע כספי בימי חול ומועד המיועד לרכישת מוצרי מזון לחלוקה.

מחלקת משאבי קהילה והתנדבות בעירייה מזהה, בונה, מפתחת ומקדמת במות התנסות חינוכיות בעיר, על פי צרכי קהילה ומחברת בני נוער ומבוגרים למתן מענה לצרכים אלה. המחלקה מספקת, מטריה לעשרות מרחבי ההתנדבות בעיר, שעמותת רעים היא אחת הגדולות שבהם. המחלקה מסייעת במגוון רחב של תחומים כמו מימוש יזמויות חברתיות שונות במגזר השלישי והרביעי, שירותי יעוץ וליווי ניהולי, הדרכות, וכדומה.

4. משרד החינוך

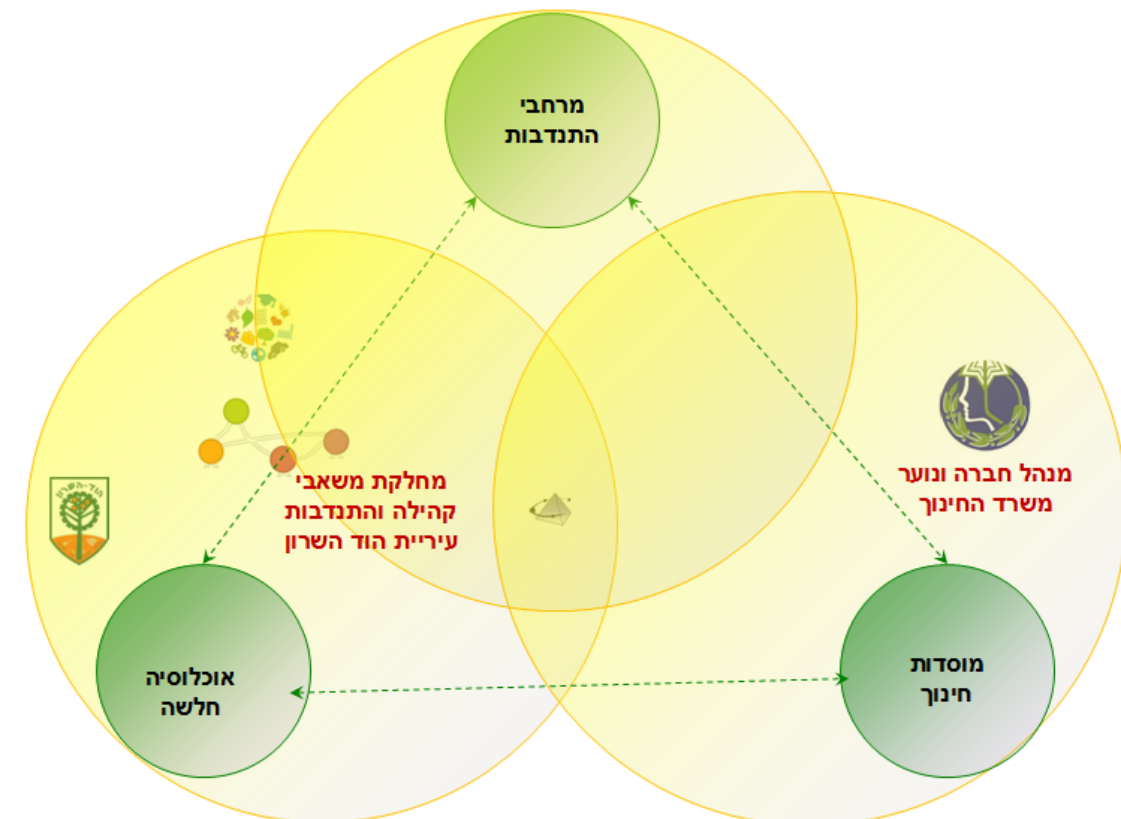
משרד החינוך מוצא בעזרה לזולת ובמעורבות חברתית בקהילה, ערך משמעותי אשר משפיע על חוסן העם והקהילה ולפיכך ראוי לטיפוח ולהעצמה. בשנת 2002 התשס"ג, הוכרז באופן רשמי על מימוש פרויקט מחויבות אישית בכל בתי הספר התיכוניים במדינת ישראל.

"מחויבות אישית" הינה תוכנית חינוכית ערכית המתבססת על למידה התנסותית בשתי מערכות שונות: בבית הספר ומחוץ לכותלי בית הספר – במוסדות ואירגונים בקהילה (מרחבי התנדבות). מטרתה העיקרית של התכנית היא להכין את התלמיד להשתלבות בחברה הדמוקרטית הבוגרת כאזרח מעורב ופעיל, המוכן לתרום לשיפור איכות החיים בקהילה בפרט ובמדינה בכלל. התוכנית מתבססת על התנסות מעשית של התלמיד ומאפשרת תרגום מעשי של הערכים הנלמדים בכיתה: נתינה, עזרה לזולת ויצירת מחויבות לצורכי הפרט והקהילה. התלמיד, במהלך ביצוע התוכנית, פוגש תופעות חברתיות ומצבי חיים שלא, בהכרח, התנסה בהם קודם, תוך כדי מתן סיוע אנושי הדורש התמדה, אחריות ויצירת תקשורת בינאישית עם אוכלוסיות נזקקות שונות, כגון: זקנים, נכים, חריגים, עולים חדשים וכו'. התנסות זו מחזקת אצל התלמיד את תחושת האכפתיות, השייכות למקום ותחושת המסוגלות האישית.

[מנהל חברה ונוער](#)

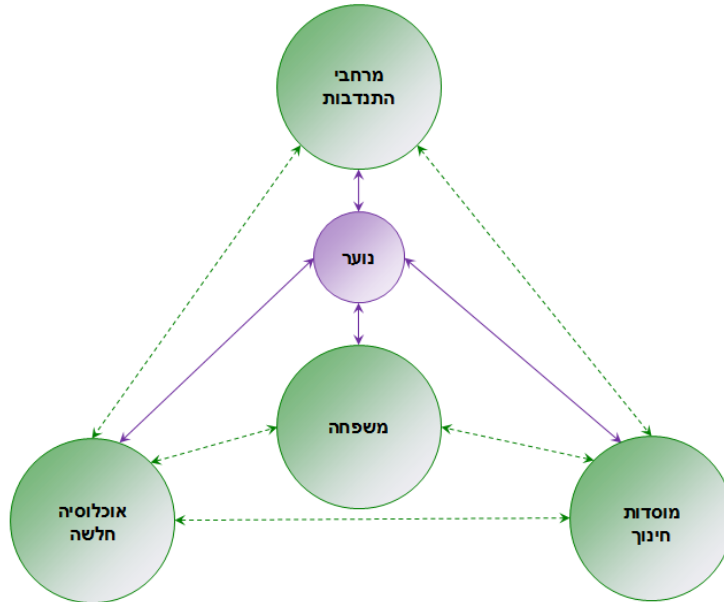
חלק מהתלמידים ממשיך לתרום ולהתנדב גם מעבר לדרישה הזו של משרד החינוך לאחר שִׁחוו את טעם הנתינה והטמיעו את משמעויותיה.

שילוב הכוחות בין מחלקת משאבי קהילה והתנדבות בעיריית הוד השרון, מנהל חברה ונוער של משרד החינוך ומרחבי ההתנדבות השונים בהוד השרון (ובכלל זה, עמותת רעים), יוצר תשתית ארגונית אשר מעודדת ומסייעת למימוש המעורבות החברתית בקהילה ומקיימת, הלכה למעשה, את חזון העיר ותפיסת העולם של עיר קהילה ירוקה.

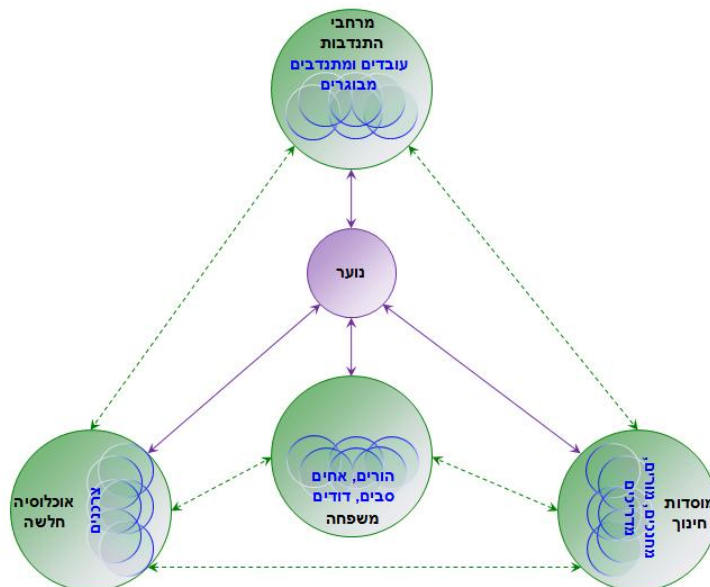

5. רשת הערך - סביבת הפעילות של בני הנוער

התלמידים המתנדבים, מוצאים את עצמם במרכז העשייה ולעיתים אף במרכז תהליכי קבלת ההחלטות, כפי שמוצג בתרשים הבא וכפי שבא לידי ביטוי בעמותת רעים. בני נוער המעורבים בתהליכי הסיוע שמספקת עמותת רעים (אחד ממרחבי ההתנדבות בהוד השרון), קשורים לשלושה מרחבי פעילות נוספים: מוסדות החינוך (במסגרת המחוייבות האישית ובמסגרת תעודת הבגרות החברתית), האוכלוסיה החלשה (שאליה מעבירים בני הנוער את סלי המזון) ובני משפחתם המודעים ברמה זו או אחרת לפעילות החברתית שילדיהם מקיימים.

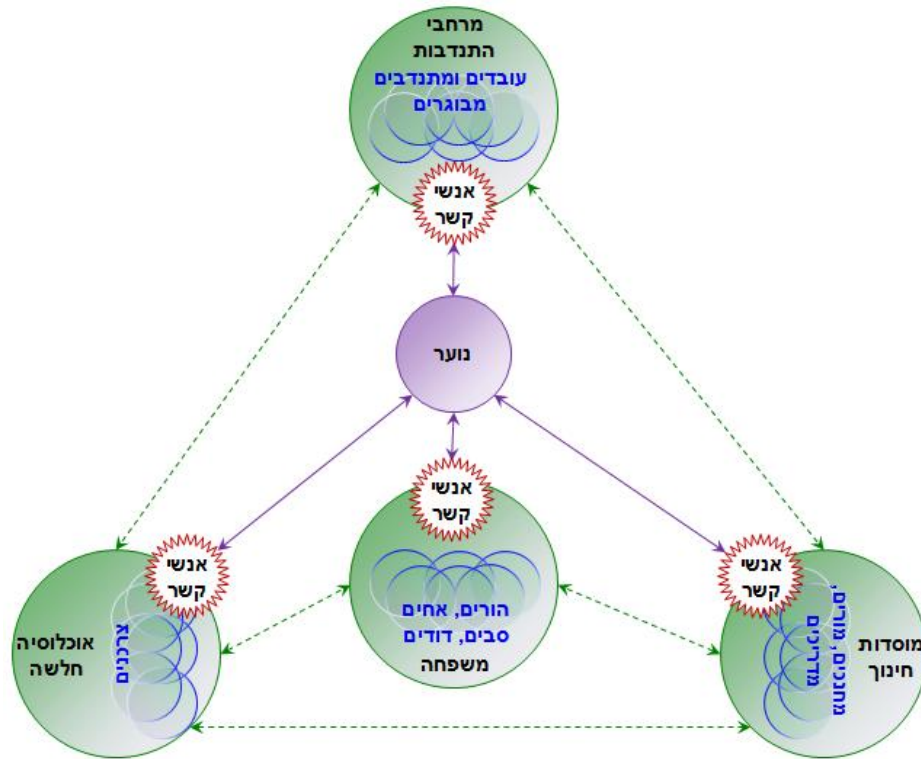

בני הנוער, על פי מתכונת זו, מקבלים תמיכה וסיוע ממחנכות ורכזות בתי הספר (בפיקוח מנהל חברה ונוער של **משרד החינוך**) באמצעות שיחות פרטניות המתקיימות עם בני הנוער בקבוצות דיון ובפגישות אישיות; בני הנוער נעזרים בבעלי תפקידים **במרחבי ההתנדבות** אשר מנחים אותם במהלך ההתנדבות. בעלי התפקידים עוברים הדרכות ומפגשי רענון הן בצורה מרוכזת בהרצאות ובסדנאות והן בשיחות פרטניות עם אנשי מקצוע המכוונות לשיפור איכות התקשורת הבינאישית עם בני הנוער (בסיוע **מחלקת משאבי קהילה והתנדבות**);

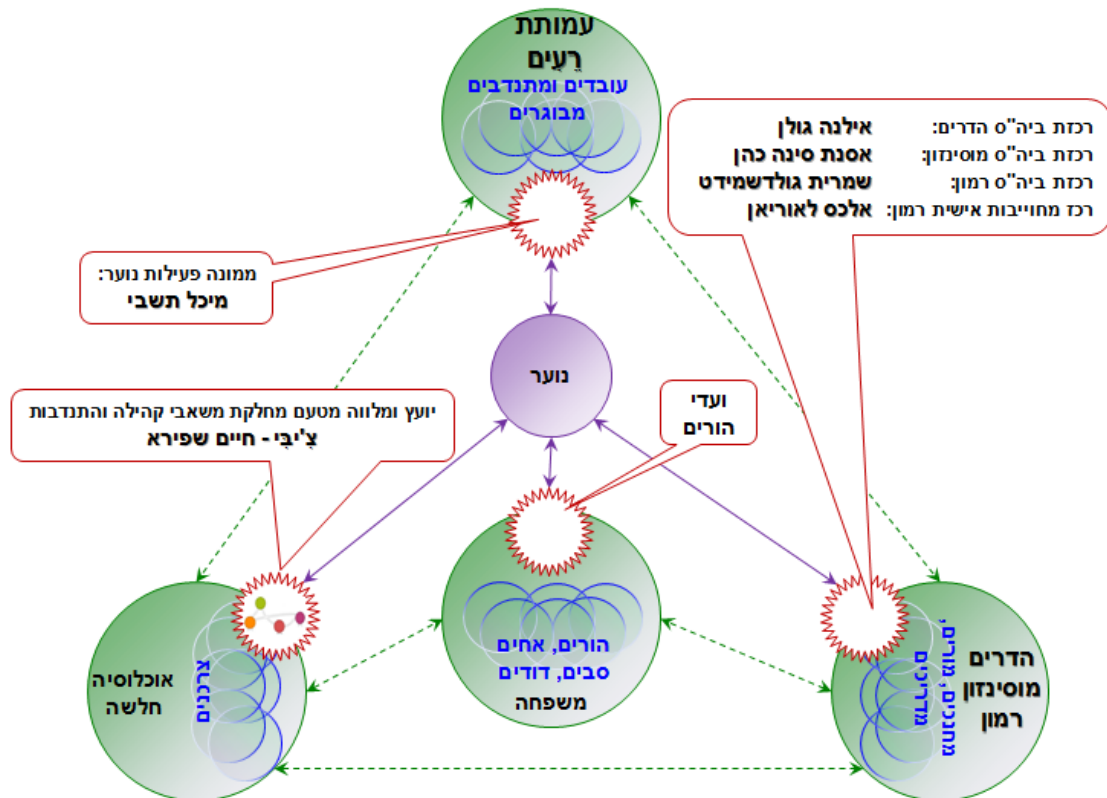

תעודת הבגרות החברתית בעמותת רעים

בעזרת ועדי ההורים ובסיוע מחלקת משאבי קהילה והתנדבות של העירייה, יעברו ההורים הדרכות במהלך שנת הלימודים, כדי להחשף לחוויות שעוברים ילדיהם ועל מנת להתמודד עימם בתחושות ובדילמות שאליהם נחשפים התלמידים שלא במסגרת הבית ספרית. לכל מרחב פעילות נבחר איש קשר המוכר לתלמיד המתנדב, ברמה האישית, כפי שמודגש בתרשים הבא.

שמות אנשי הקשר השונים, הפעילים כיום, מוצגים להלן:

6. תכנית תעודת הבגרות החברתית

תכנית המחוייבות האישית הורחבה לתלמידי כיתות יא'-יב' במסגרת פרויקט **תעודת הבגרות החברתית**. בוגרי תכנית המחויבות האישית זכאים לבחור במסלול לימוד אשר יקנה להם זכות לקבלת **תעודת בגרות חברתית**, לצד זו המסורתית. הִרְחָבָה זו מבטאת את המשמעות המקורית של המושג **בגרות**: במהלך שלוש שנות הלימוד ההתנסותי, עובר התלמיד, ובכלל זה בני משפחתו ומקורבים נוספים, תהליך הדרגתי של **הבשלה אישית**. התהליך החינוכי יוצא הדופן מתקיים בהוד השרון, בסביבה רב גילית ורב תרבותית. תהליך ההבשלה הדרגתי מורכב משלוש רמות של בשלות חברתית: רמה 1 נרכשת בכיתה י' ומתבטאת ב**ביצוע** משימות ואגב כך, בחשיפה לסביבה ולנסיבות המאפיינות את מרחב ההתנדבות בו בחר; רמה 2 מושגת בכיתה יא' ומתבטאת ב**ניהול וארגון** - תרגום רעיון לביצוע; רמה 3 מתפתחת בכיתה יב' ומתבטאת ב**מנהיגות** - הדרכה, ליווי והנעת צעירים ומבוגרים (ראו תרשים 1);

תרשים 1: פילוח הפעילות להשגת מטרות מרחב ההתנדבות

בכיתה י' מבצע התלמיד משימות אשר מוטלות עליו על ידי מבוגרים במסגרת ההתנדבותית. בפועל, הפעילות פסיבית במידה רבה. על התלמיד לממש משימות שאחרים יזמו. חובת ההתנדבות מקיימת את הפסוק "...מתוך שלא לשמה בא לשמה". בהדרגה, מפתח התלמיד קשר רגשי אל האוכלוסיה עימה הוא בא במגע והבנה עמוקה יותר למשמעות המעורבות החברתית. התלמיד מבחין בחוסר השלימות ובכשלי הפעילות הקיימת שאליה נחשף. מתפתח בקירבו דחף פנימי לשפר את התהליך או להרחיב אותו לכיוונים אחרים. הדחף הזה מתורגם בכיתה יא' (ולעיתים אף לפני כן, במהלך כיתה י') כאשר החינוך הבלתי פורמלי מספק לתלמיד כלים מעשיים למימוש רעיונותיו.

בכיתה יא' מתרגם התלמיד את השינוי שהוא יזם לתכנית פעולה. ההצעה לשינוי שהוא יזם מהווה חלק מעבודת הגמר שעליו להגיש בסיום לימודיו. הכנת ההצעה כוללת השתתפות במפגשים של סיעור מוחות במתכונת של "שולחנות עגולים". בדיונים הללו משתתפים מתנדבים מבוגרים ומנחי קבוצות מקצועיים כדי לסייע בניתוח ההצעה ובגיבושה - **בעבודת צוות**. התנסות בעבודת צוות היא שלב חשוב בתהליך הבשלות החברתית, בדרך לקבלת תעודת בגרות חברתית.

בכיתה יב' (ולעיתים אף לפני כן, במהלך כיתה יא') יכול התלמיד לנהל את השינוי שיזם ובמקביל הוא יכול להדריך וללוות את הדור הצעיר בתהליכי המעורבות החברתית, בסיוע אנשי מקצוע מיומנים.

מהות עבודת התלמיד תתבטא בסיוע לפעילות העמותה שהתלמיד יבחר. באופן זה תושג המטרה הראשונה של הפרויקט: **אחריות ותרומה לקהילה**. בפעילות מסוג זה, כל המעורבים בתהליך (מורים, מתנדבי העמותות, ההורים וחברי הקהילה) יתייחסו אל התלמידים כאל אנשים בוגרים לכל דבר ועניין באמצעות עיצוב מעמד התלמיד כשותף שווה זכויות וחובות בעשייה חברתית.

הפעילות הזו תחשוף את התלמיד הן לאתגרים של **עבודת צוות** (התמודדות עם השונות בהתנהגות ועם פערים במערכות שונות של ציפיות) והן **לדילמות** הקיימות בקהילה בה הוא חי.

תעודת הבגרות החברתית בעמותת רעים

במהלך פרויקט המחויבות האישית (שבו משתתפים תלמידי כיתה י') מקבל התלמיד הנחיות מנציגי העמותות ומסתפק, לעיתים, בהחתמת כרטיס (סוג פעילות שעלולה להוביל אותו לפסיביות). פעילות התלמיד בפרויקט תעודת בגרות חברתית, בשונה מפרויקט המחויבות האישית, מחייבת אותו לנקוט עמדה, ליזום ולקבל החלטות. פעילות כזו מערבת את התלמידים בהיבטים רגשיים וחברתיים בפעילות הקהילה, בשני היבטים:

א. סיוע לעמותה אשר תתבטא במגוון של סוגי פעילויות:

- חשיבה אסטרטגית (בטכניקה של שולחנות עגולים, למשל) הקשורים לתמיכה בעמותה;
- אירגון וניהול שיתבטאו בתכנון, הפעלה ופיקוח של פעילות מתנדבים צעירים ומבוגרים;
- ביצוע פעילות התנדבותית בשטח.

ב. יזמות של פעילות חברתית חדשה אשר תתבטא אף היא במגוון של פעילויות:

- חשיבה אסטרטגית הקשורה להקמת ארגון חברתי מבראשית;
- ניהול הפעילות החדשה שתתבטא בהפעלת מתנדבים צעירים ומבוגרים;
- ביצוע פעילות בשטח.

לפעילות הרב-גלית במסגרת פרויקט תעודת הבגרות החברתית קיימת משמעות חינוכית שתתבטא בסיוע התלמידים הבוגרים והמנוסים לתלמידים הצעירים בתהליכים המתוארים בכרטיס תפקיד זה. תלמידי כיתה יא', למשל, יסייעו לתלמידי שכבה י' לממש את פעילותם לשביעות רצון עמיתיהם המתנדבים והנזקקים בקהילה;

מחלקת משאבי קהילה והתנדבות מסייעת למרחב ההתנדבות לממש את התהליך שתואר לעיל.